

Kapitel 1

Indledning

1.1 Baggrund

Omskiftelige økonomiske forhold stimulerer interessen for de sikringsmuligheder, det formueretlige system kan tilbyde. Dette gælder ikke alene i lånearrangementer med pengeinstitutter, men også for andre finansieringsvirksomheder. Det gælder ligeledes i andre kreditforhold, som for eksempel tilfælde, hvor en løsesælger handler på kredit med salgsgenstanden som sikkerhed for købesummen.

Løsøreaktiver har forskellige funktioner. Løsøre kan herefter inddeles i tre kategorier. Afgørende for disse kategorier er, hvorledes løsøret anvendes.

Den første kategori af løsøre er *driftsmidler*. Driftsmidler er de maskiner, apparater og redskaber mv., som en virksomhed anvender. Driftsmidler anskaffes med henblik på varig anvendelse. De er derfor sikkerhedsmæssigt at betragte som et nogenlunde statisk element. Det er derfor det samme aktiv, som der gennem længere tid er sikkerhed i. Selvom der således er tale om aktiver, der er varigt placeret i virksomheden, vil der dog i almindelighed i større eller mindre omfang ske udskiftning af disse aktiver.

Eksempelvis er driftsmidlerne i en tandlægevirksomhed inventaret i klinikken, såsom tandlægestolen, lamper og tandlægeudstyret. Driftsmidlerne i en produktionsvirksomhed kan være produktionsudstyr af forskellig art. Fælles er, at denne type løsøre anvendes i virksomheden.

I forbindelse med anskaffelse af driftsmidler har finansiering på grundlag af løsesikkerhedsret en fasttømret praktisk funktion. Driftsmidler er i almindelighed så bekostelige, at virksomheden har behov for finansiering gennem lån for at anskaffe dem. For dette lån er driftsmidlet en naturlig sikkerhedsstillelse. Køber en virksomhed således en bekostelig maskine, kan maskinen fungere som sikkerhed for det lån, virksomheden optager for at kunne betale købesummen.

En anden kategori af løsøre er *omsætningsløsøre*. Herved forstås løsøre, som er beregnet til salg, forarbejdning eller forbrug. Dette kan være råvarer i en produktionsvirksomhed. I erhvervsfinansiering kan der være behov for sikkerhedsret i omsætningsløsøre. Varer, som er beregnet til salg, forarbejdning eller forbrug, eller varer, som omsættes, eller varer, som indgår i en produktionsproces, kan således kun benyttes som et fleksibelt element i et sikkerhedsarrangement. Der foretages derved en løbende udskiftning af de aktiver, som der er sikkerhed i.

Varer, der er beregnet til salg, er eksempelvis bilerne hos en bilhandler eller vinen i en vinhandel. Varer til forarbejdning er eksempelvis træ i en produktion af møbler. Varer, der forbruges i en produktionsproces, er eksempelvis brændstof til maskiner i produktionen.

De modeller for sikkerhedsstillelse, der anvendes, når det gælder sikkerhedsret i driftsmidler, kan derfor ikke uden videre overføres på omsætningsaktiver. Dette skyldes, at fleksibilitet i sikringsobjekt stiller krav om tilsvarende fleksibilitet i det sikringsretlige arrangement.

Sikkerhed i form af panteret i kreditsalgfordringer kan indgå som et element i et kreditengagement, baseret på omsætningsaktiver. Herved ligger de udestående fordringer – kravene på købesummen for solgte varer – til sikkerhed for sælgerens kredit hos et pengeinstitut eller andet finansieringsselskab. Dette går ofte under betegnelsen factoring, jf. nærmere *Lennart Lyngge Andersen og Erik Werlauff: Kreditretten* s. 310 ff., *Jesper Berning: Finansieringsret* s. 210 ff., *Nis Jul Clausen og Camilla Hørby Jensen: Sikkerhed i fordringer* s. 82 ff., *Lasse Højlund Christensen: Fremtidige fordringer* s. 117 ff., *Gældsloven* s. 174, *Lars Hedegaard Kristensen: Studier i erhvervsfinansieringsret* s. 141 ff. og *Elisabeth Stamer Revision & Regnskabsvæsen*

1986.399 ff. Systematisk sikkerhed i fordringer kan ligeledes etableres ved virksomhedspant eller fordringspant. Herved er sikringsakten tinglysning. Se om konkurrerende rettigheder mellem factoring og virksomhedspant *Astrid Millung-Christoffersen: Virksomhedspant* s. 248 *samme: U 2017B.51 ff.* og *Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen U 2016B.388 ff.*

Modellerne for sikkerhedsstillelse af driftsmidler og omsætningsløsøre har en konkurrent i reglerne om virksomhedspant i tinglysningslovens §§ 47 c ff. Efter disse regler kan begge typer løsøre pantsættes og det ydermere sammen med en del af en virksomheds udestående fordringer.

En tredje kategori af løsøre er *varige forbrugsgoder*. Herunder er biler relevant som sikkerhedsobjekt. Der kan dog også nævnes både og større husholdningsapparater, såsom vaskemaskiner og fladskærme. Køb af varige forbrugsgoder, herunder navnlig biler, finansieres også sædvanligvis med løsøresikkerhedsret som grundlag.

1.2 Sikkerhedsformer

I denne fremstilling belyses tre *sikkerhedsformer*. Disse sikkerhedsformer er *panteret*, *ejendomsforbehold* og *tilbageholdsret*. Disse tre sikkerhedsformer introduceres kort i det følgende.

Panteret er formuerettens centrale kreditsikringsinstrument. Som løsøresikkerhedsret kan panteret forekomme i fire forskellige former. Disse er i form af *håndpanteret*, *underpanteret*, *tilbehørspanteret* og *virksomhedspanteret*. Disse fire forskellige former gennemgås hver for sig senere i fremstillingen.

Ud over panteret fungerer *ejendomsforbehold* som en sikkerhedsret. Dette instrument kan imidlertid kun benyttes i forbindelse med ejerskifte (køb/salg). Dette sætter naturligvis en begrænsning for anvendelsen af ejendomsforbehold.

Sikkerhedsmæssigt virker *finansiel leasing* på nogenlunde samme måde som køb med ejendomsforbehold. Ved finansiel leasing bevarer ejendomsretten således hos overdrageren af aktivet. Finansiel leasing omtales ikke nærmere i nærværende fremstilling, jf. nærmere om finansiel leasing *Lennart Lynge Andersen og Erik Werlauff: Kreditretten* s. 265 ff., *Jesper Berning: Finansieringsret* s. 309 ff., *Poul*

Gade: Finansiell leasing s. 44 ff. samt *Morten Schwarz Nielsen* og *Kristian Buus-Nielsen*: Finansiell leasing.

Tilbageholdsretten virker som en sikkerhedsret. Den gælder eksempelvis til fordel for den reparatør, som har repareret en løsøregenstand. Reparatøren har via tilbageholdsretten en sikkerhed for sin betaling for reparationen i den pågældende løsøregenstand. Tilbageholdsretten bygger således ikke nødvendigvis på, at sikkerhedsstillelsen er aftalt.

1.3 Obligationsret og tingsret

Uanset sikkerhedsformen sondres mellem på den *ene* side aftalerelationen mellem den, der stiller sikkerhed, og den, der modtager sikkerhed, og på den *anden* side forholdet til sikkerhedsstillerens kreditorer. Disse kreditorer søger at gennemføre deres krav mod sikkerhedsstilleren (overdrageren) ved kreditorforfølgning. Den første sondring kan systematisk placeres som obligationsret, da den vedrører retsforholdet mellem to aftalparter – for eksempel pantaveren og pantsætteren. Den anden sondring er tingsretlig. Konflikten ved kreditorforfølgning ligger ikke mellem aftalparter, men mellem to andre parter, der hver for sig ønsker en ret i løsørestanden.

Kreditorforfølgning kan enten ske som individualforfølgning eller som universalforfølgning. Som individualforfølgning regnes udlæg og arrest. Som universalforfølgning regnes konkursbehandling, rekonstruktionsbehandling og insolvent dødsbobehandling.

En aftale om sikkerhedsret i form af for eksempel en panteret er i forholdet mellem parterne undergivet sædvanlige *aftaleretlige* regler. Det afgøres således efter almindelige aftaleretlige principper, om der er indgået en aftale, og hvad indholdet af denne aftale er. Traditionel aftaleret bestemmer ligeledes, om aftalen om sikkerhedsretten er gyldig. I tilfælde af misligholdelse, hvilket som oftest er betalingsmisligholdelse, gælder *obligationsretlige* regler, idet der dog visse steder er detailregulering af den pågældende sikkerhedsaftale. For eksempel skal der ved panteret i løsøre gives påkrav, jf. tinglysningslovens § 47, stk. 2, jf. 42 a, stk. 2, før pantaveren kan forlange den samlede gæld betalt.

Herved adskiller aftalen om sikkerhedsstillelse sig ikke fra andre aftaleforhold. Det er således velkendt, at en række aftaler som udgangspunkt er styret af de ulovbestemte obligationsretlige regler, men at disse regler viger, hvor der foreligger en særlig lovregulering. Som eksempel herpå kan nævnes købelovens § 78, stk. 1, nr. 1, hvorefter forbrugerkøberen kan forlange afhjælpning fra sælgerens side. Som et andet eksempel kan nævnes funktionærlovens § 2, stk. 2, om opsigelse af aftaler med en funktionær. I begge tilfælde viger almindelige obligationsretlige regler for en særregulering.

Mens det således i partsrelationen er almindelige aftaleretlige og obligationsretlige regler, som gælder, stilles der i forhold til *pantsætteres kreditorer* tillige krav om iagttagelse af en sikringsakt. For panteret i løsøre skal kravet om sikringsakt iagttages enten i form af rådighedsberøvelse eller i form af tinglysning. For en håndpanteret er sikringsakten rådighedsberøvelse. Tinglysning er sikringsakt for underpanteret, tilbehørspanteret og virksomhedspanteret. Kravet om sikringsakt gælder også for panteret i andre aktivtyper end løsøre. For panteret i en fast ejendom er sikringsakten ligeledes tinglysning, mens det for værdipapirer er registrering i Værdipapircentralen.

I relation til sikringsakt udmærker ejendomsforbehold sig frem for panteret ved, at sikringsakt som hovedregel ikke er påkrævet. Bilbogssystemet modificerer dog dette udgangspunkt. Herefter kræves tinglysning også af ejendomsforbehold.

I forholdet til aftaleerhververe har sikringsaktskravet en tilsvarende virkning. Den aftaleerhverver, som køber en løsørengensstand, som er kommet på afveje i omsætningen, må derfor tåle, at et ejendomsforbehold eller en tinglyst underpanteret som hovedregel kan danne grundlag for vindikation.

Kapitel 2

Panteret

2.1 Indledning

Panteret i løsøre kan stiftes enten som håndpanteret eller som underpanteret. Den principielle forskel mellem disse former for panteret ligger i udformningen af kravet om sikringsakt. Ved håndpanteret består sikringsakten i rådighedsberøvelse, mens sikringsakten ved underpanteret er tinglysning, jf. tinglysningslovens §§ 47/42 d.

I udgangspunktet kan panteret kun hvile på et bestemt eller flere bestemte aktiver. Panteretten bygger da på, at panthaveren og pantsætteren har aftalt, at netop dette eller disse aktiver udgør pantet. Når pantsætteren er indehaver af en *erhvervsvirksomhed*, kan en række af virksomhedens aktiver dog pantsættes som virksomhedspant, jf. tinglysningslovens § 47 c, stk. 3 og 4. Hvor en erhvervsvirksomhed drives fra en *fast ejendom*, som virksomhedsindehaveren *ejer*, er der endvidere mulighed for sammen med ejendommen at pantsætte det til enhver tid værende driftsinventar og driftsmateriel, jf. tinglysningslovens § 37. En tilsvarende regel om tilbehørspanteret gælder for erhvervsvirksomhed, som er drevet fra *lejet* ejendom, jf. tinglysningslovens § 47 b, stk. 2.

2.2 Forholdet mellem pantsætteren og panthaveren

En panteret stiftes ved aftale mellem pantsætteren og panthaveren. Aftalen er undergivet de almindelige regler om aftalers indgåelse og gyldighed. Er pantet stillet som sikkerhed i et for-

brugerkreditforhold, er kreditaftalen undergivet kreditaftaleloven.¹

Dette gælder også håndpant, idet det dog i praksis en stor sjældenhed, at forbrugere stiller håndpant. Pantsætningsforbuddet i kreditaftalelovens § 21, som er nærmere omtalt i 5.3.1, spiller derfor ingen praktisk rolle i relation til håndpanteret. Ydermere vil det være ganske upraktisk, at sælgeren tager det solgte i håndpant til sikkerhed for betalingen, da køberen da ikke får nogen glæde af salgsgenstanden. Sælgeren har uden særlig aftale tilbageholdsret og standsningsret efter købelovens § 39, jf. om tilbageholdsret kapitel 7 og om standsningsret nærmere *Købsretten* s. 127 ff. og *Joseph Lookofsky & Vibe Ulfbeck: Køb* s. 218 ff.

I overensstemmelse med grundprincippet om kontraktsfrihed er aftalen afgørende for bedømmelsen af forholdet mellem panthaveren og pantsætterten. Hvor aftalen tier, må der søges tilflugt i de udfyldende eller deklatoriske regler om panteforhold. Disse regler er de almindelige obligationsretlige regler.

I pengeinstitutternes standardaftaler om panteret indgår undertiden en alskyldserklæring. Alskyldserklæringen er en klausul om, at pantet skal tjene som sikkerhed for ethvert krav, som pengeinstituttet måtte have eller senere få på pantsætterten. Denne erklæring kan sammenknytte flere låneforhold.

En erhvervsvirksomhed kan således eksempelvis have en kassekredit, som anvendes i den løbende drift. Erhvervsvirksomheden har ligeledes to lån, som eksempelvis er anvendt til henholdsvis køb af en maskine og køb af en lastbil. Virksomheden har stillet et pant i lastbilen. Lastbilen kan herefter via alskyldserklæringen udgøre sikkerhed for begge lån og for kassekreditten.

Endvidere kan flere sikkerheder være knyttet trinvis sammen, således at den ene sikkerhed er primær i forhold til den anden sikkerhed.

I det foregående eksempel udgjorde lastbilen primært sikkerheden for det lån, som blev optaget for at købe lastbilen. Lastbilen kan

1. Jf. nærmere afsnit 5.2.2 med henvisninger.

2.2 Forholdet mellem pantsætteren og panthaveren

herefter via alskyldserklæringen ligge sekundært til sikkerhed for lånet, der blev anvendt til maskinen. Dette vil have betydning for en kautionist, der kautionerer for lånet til købet af maskinen. Denne anvendelse af alskyldserklæringer giver specielt i erhvervsfinansiering fleksibilitet i mere omfattende lånearrangementer.

En alskyldserklæring er således en almindeligt anvendt aftaleform mellem et pengeinstitut og dets erhvervskunder. Alskyldserklæringen er derfor som udgangspunkt gyldig. Den må dog forstås med den begrænsning, at der skal være tale om en fordring, som har rimelig sammenhæng med pantsætningen, for at fordringen kan være dækket af pantet.² For eksempel kan et pengeinstitut, som det blev fastslået af Højesteret i U 1951.759/2 H, ikke i kraft af fakturabelåning på grundlag af en sædvanlig alskyldserklæring søge sig fyldestgjort i et pant stillet af en (i denne henseende tilfældig) skyldner for en af de belånte fakturaer.³ Dommen drejede sig ganske vist om vekseldiskontering, men resultatet kan overføres til fakturabelåning.⁴

I U 1951.759/2 H havde et pengeinstitut fået et ejerpantebrev som sikkerhed af en kunde. Aftalegrundlaget var en alskyldserklæring. Pengeinstituttet diskonterede nogle vekslers, som kunden havde accepteret. I dag, hvor vekslers ikke anvendes mere, svarer det i det væsentlige til, at pengeinstituttet får transporteret en fordring på kunden fra en tredjemand. Højesterets flertal udtalte, at da pengeinstituttet ikke ved diskonteringen havde regnet med, at gælden ifølge vekslerne var dækket af pantet, var denne gæld rent faktisk ikke dækket af pantet. En forskel mellem vekseldiskontering og transport af en fordring er, at der i tilfælde af, at banken kan anvende pantet, kan ske frigørelse af en anden vekselskyldner, jf. *Knud Illum* U 1959B.127 f.

-
2. Jf. nærmere *Vagn Carstensen* og *Thomas Rørdam*: Pant s. 17 ff., *Nis Jul Clausen* og *Camilla Hørby Jensen*: Sikkerhed i fordringer s. 27 ff., *W.E. von Eyben*: Panteretigheder s. 136 ff., *Bent Iversen* i Panteret s. 33 ff., *samme*: Prioritetsstillinger i fast ejendom s. 167 f. og *Hans Viggo Godsk Pedersen*: Ejerpantebreve & skadesløsbreve s. 93 ff.
 3. Jf. U 1981.543 og *Thomas Rørdam* i Pant s. 18 med yderligere henvisninger, se tillige U 1983.615.
 4. Dommen er kommenteret af *J.L. Frost* TfR 1952.310 (bogudgaven s. 44).

Det ligger i Højesterets præmisser i U 1951.759/2 H, at pengeinstituttet ikke havde regnet med, at pantet via alskyldserklæringen skulle dække vekselkravet. Heri ligger, at et pengeinstitut, der i forventning om, at et krav, der ikke har sammenhæng med pantet, er dækket af pantet, rent faktisk er dækket af pantet. Dette var resultatet i U 1970.852 H.

I forbrugerforhold er der udtrykt betænkelighed mod alskyldserklæringer, navnlig i kautionsforhold. Udgangspunktet er dog fortsat, at alskyldserklæringer er bindende i kautionsforhold.⁵ Forbrugerens alskyldserklæringer ved pantsætning er ligeledes bindende for forbrugeren.⁶ Når der er stillet et pant, kan det ikke komme helt bag på forbrugeren, at dette pant dækker de krav, som panthaveren har imod ham. Som i erhvervsforhold bliver fordringer uden sammenhæng med pantet dog ikke dækket af pantet via alskyldserklæringen. Det er ikke umuligt, at domstolene vil gå længere for at begrænse virkningen af alskyldserklæringer i forbrugerforhold end i erhvervsforhold.

Pant i løsøre omfatter ligeledes et *surrogat* for pantet. Hvis den pantsatte genstand omdannes til en anden genstand, er denne anden genstand således også pantsat. I relation til virksomhedspant foreligger der en undtagelse, idet virksomhedspantet ikke omfatter surrogater for aktiver omfattet af virksomhedspantet. En undtagelse er dog forsikrings- og erstatningsbeløb, hvis virksomhedspantet er gået til grunde eller eksproprieret, som således er omfattet af virksomhedspantet.⁷

I U 1995.362 H havde panthaveren panteret i nogle mink. Minkene blev slagtet og pelset. Højesteret anerkendte i en tvist mellem panthaveren i mink/skind og panthaveren i ejendommen, at løsørepanteret i minkhvalpene efter pelsning var ført videre til skindene. Pantet var herefter først i hvalpene og herefter i skindene.

Hvis pantet således ødelægges, omfatter panteretten et eventuelt erstatningskrav. Dette forudsætter naturligvis, at der efter de

5. Jf. *Nina Dietz Legind*: Privat kaution for banklån s. 66 ff., *Hans Viggo Godsk Pedersen*: Kaution 51 ff. og *Hans Helge Beck Thomsen* og *Claus Rohde*: Kaution og tredjemands pant s. 81 ff.

6. Jf. *Michael Bjerg Hansen* *Juristen* 2005.173.

7. Jf. bet.1459/2005 (Om virksomhedspant) s. 137.

2.2 Forholdet mellem pantsætteren og panthaveren

erstatningsretlige regler kan udpeges en skadevolder, som er forpligtet til at dække kravet. Er den pantsatte genstand forsikret, anses forsikringen for tegnet til fordel for panthaveren, jf. forsikringsaftalelovens § 54, stk. 1.⁸ Herved identificeres panthaveren med forsikringstageren/pantsætteren.

Identifikationen mellem panthaveren og forsikringstageren/pantsætteren indebærer, at panthaveren ikke har ret til forsikringen, hvis forsikringstageren/pantsætteren ikke har ret til dækning.⁹ Hvis panthaveren ikke ønsker denne risiko, kan det aftales med forsikringsselskabet, at forsikringen udbetales til panthaveren alligevel under nærmere aftalte betingelser. Herved opstår der et aftaleforhold direkte mellem panthaveren og forsikringsselskabet. Dette kaldes en *panthaverdeklaration*. Herefter er panthaveren ikke afhængig af forsikringstagerens dækningsmulighed for selv at få dækning. Der findes flere typer panthaverdeklarationer, som i varierende grad sikrer panthavere og andre rettighedshavere. Panthaverdeklarationer er et almindeligt element i for eksempel pengeinstitutterts virksomhed med billån.¹⁰

Et eksempel, hvor panthaverdeklarationen er relevant, foreligger, når en forsikringstager har givet urigtige risikooplysninger ved tegning af forsikringen. Det kan føre til, at forsikringsdækningen bortfalder.¹¹ Forsikringsdækningen kan imidlertid bestå i relation til panthaveren, hvis det fremgår af panthaverdeklarationen.¹² Et andet eksempel er, at der ikke er forsikringsdækning for forsikringstageren/pantsætteren, hvis han som bilist har været beruset i forbindelse med et biluheld, hvorved det forsikrede/pantsatte køretøj beskadiges, og det, jf. forsikringsaftalelovens § 20, stk. 2, er aftalt, at forsikringsselskabet ikke dækker ved selvforskyldt beruselse.¹³ Dette tilfælde kan også dækkes i henhold til panthaverdeklarationen, hvorved panthaveren modtager dækning fra forsikringsselskabet på

8. Jf. nærmere herom *Henning Jønsson & Lisbeth Kjærgaard*: Dansk forsikringsret s. 588 ff.

9. Jf. *Bent Iversen* i *Paneret* s. 44 f.

10. Jf. nærmere om panthaverdeklarationer *Lennart Lyngé Andersen* og *Michael Greger*: *Finansiering af forbrugerkreditkøb* s. 125 ff.

11. Jf. nærmere herom *Henning Jønsson & Lisbeth Kjærgaard*: Dansk forsikringsret s. 171 ff.

12. Jf. nærmere *Henning Jønsson & Lisbeth Kjærgaard*: Dansk forsikringsret s. 593 f.

13. Jf. nærmere *Henning Jønsson & Lisbeth Kjærgaard*: Dansk forsikringsret s. 319 ff.

trods af, at forsikringstageren/pantsætteren ikke er berettiget til dækning. Det bemærkes, at panthaverens dækning dog fremgår direkte af bestemmelserne i forsikringsaftalelovens §§ 18-20, hvorfor panthaverdeklarationen ikke er nødvendig i disse tilfælde.¹⁴

2.3 Frempantsætning

Gennem panteretten erhverver panthaveren en begrænset ret over aktivet. Udgangspunktet er, at en indehaver af en begrænset ret kan disponere over den begrænsede ret.¹⁵ Panthaveren kan derfor videreoverdrage panteretten. Dette kaldes en frempantsætning.

Frempantsætningsaftale vedrørende håndpant sat løsøre er ikke underlagt formkrav. Sikringsakten følger sikringsakten for håndpant sætning.¹⁶ Frempantsætning vedrørende underpant sat løsøre skal tinglyses for at opnå beskyttelse over for overdragerens kreditorer og aftaleerhververe, jf. eksempelvis tinglysningslovens § 47, stk. 1 og 2.¹⁷ Ved frempantsætning af underpant satte aktiver skal frempantsætningen tinglyses, jf. tinglysningslovens § 47, stk. 6 (§ 42 d, stk. 7).

Ved frempantsætning stilles pantet til sikkerhed for panthaverens/frempantsætterens gæld hos en af frempantsætterens fordringshavere. Ved denne videreoverdragelse gælder det almindelige princip i gældsbrevslovens § 27. Herefter bliver den oprindelige pantsætters rettigheder ikke forringet ved frempantsætningen. For håndpant er dette princip allerede eksemplificeret i Danske Lovs 574. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

Haandfaet Pant maa ingen til anden overdrage for højere Sum, end som hand det selv til Pant annammet haver, og naar den Pantsettendis betaler Hovedstoelen, som det er udsat for, med sin tilbør-

14. Jf. nærmere *Henning Jønsson & Lisbeth Kjærgaard*: Dansk forsikringsret s. 594 f.

15. Jf. *Peter Mortensen*: Indledning til tingsretten s. 67.

16. Jf. nærmere nedenfor i afsnit 2.4.3.

17. Jf. bet.1471/2006 (om digital tinglysning) s. 261, der det pågældende sted udtaler sig om den korresponderende regel vedrørende frempantsætning af pantebrev i fast ejendom.

lig Rente skadisløs, da bør Pantet hannem igien at leveris af den, som det er overdraget til, og hand søge sin Skadis Opretning hos den, som det til hannem overdrog.

Efter denne bestemmelse må frempantsætningen ikke sikre et gældsforhold med en højere gæld end gælden i gældsforholdet mellem pantsætteren og panthaveren/frempantsætteren. Den oprindelige panthaver er således efter bestemmelsen berettiget til at få udleveret pantet, når han betaler hovedstolen i sit eget skyldforhold. På trods af ordlyden forhindrer reglen i Danske Lovs 574 næppe, at panthaveren stiller pantet til sikkerhed for en større gældspost end gældsposten mellem pantsætteren og panthaveren/frempantsætteren. Reglen forhindrer derimod, at pantsætteren afskæres fra at få pantet frigivet, fordi panthaveren har stillet pantet til sikkerhed for en større gældspost. Det centrale i bestemmelsen er således det andet led om, at den oprindelige pantsætter kan få pantet udleveret, når han er berettiget hertil i forholdet til panthaveren/frempantsætteren.

Det er naturligt, at der i bestemmelsen i Danske Lov fokuseres på det basale problem om gældens størrelse i de to pantsætningsforhold. Princippet om, at den oprindelige pantsætter bevarer samme retsstilling over for en frempanthaver, som han havde over for frempantsætteren, gælder imidlertid ethvert vilkår i pantsætningsaftalen. Er det således eksempelvis bestemt, at panthaveren/frempantsætteren ikke har sikkerhed for renter i pantet, eller at frugter af pantet tilfalder pantsætteren, ændrer frempantsætningen ikke herved. Princippet gælder ligeledes uafhængigt af, om frempantsætningsaftalen giver håndpant eller underpant. Dette gælder, uanset at bestemmelsen ifølge sin ordlyd kun omfatter håndpant.¹⁸

Princippet ses tilsvarende i U 2010.306. I afgørelsen aftalte en ejer af aktiver, at de skulle opbevares hos en forvarer vederlagsfrit. Forvareren overlod imidlertid aktiverne til en anden forvarer uden ejers vidende. Ejeren var ikke forpligtet til at betale den nye forvarer for opbevaringen, og den nye forvarer kunne ikke udøve tilbageholdsret i aktivet. Afgørelsen viser, at en part ikke stilles ringere

18. Jf. nærmere *Anders Sandøe Ørsted*: *Privatretlige skrifter i udvalg Første Afdeling* s. 605 ff.

ved, at et retsforhold, som han er part i, overføres til en anden end den, han har indgået aftale med, jf. princippet i gældslovens § 27. Afgørelsen er også omtalt nedenfor i afsnit 7.2.

Frempantsætning kan ske både med og uden videreoverdragelse af fordringen mellem den oprindelige pantsætter og frempantsætteren. Frempanthaveren kan ikke gøre panteretten gældende, blot fordi der misligholdes i forholdet mellem ham og frempantsætteren. For at panteretten kan gøres gældende mod den oprindelige pantsætter, kræves det, at panteretten kan gøres gældende af frempantsætteren, hvilket normalt kræver, at der er misligholdelse i forholdet mellem pantsætteren og panthaveren/frempantsætteren.

I forholdet mellem pantsætteren og frempantsætteren kan det være aftalt, at frempantsætteren ikke er berettiget til at frempantsette det pantsatte. Når det således er aftalt, at der ikke kan disponeres over en rettighed, kaldes det en personlig rettighed.¹⁹ Heri ligger, at det udelukkende er den konkrete rettighedshaver personligt, der er givet rettigheden.

En aftale om, at rettigheden er personlig, er bindende for panthaveren. Aftalen skal ligeledes respekteres af tredjemand, der ikke gennem aftalen med panthaveren erhverver bedre ret over for pantsætteren, end panthaveren havde. Hvis således panthaveren i strid med sin aftale med pantsætteren frempantsetter det pantsatte aktiv, skal dette ikke respekteres af pantsætteren. Pantsætteren kan i så fald kræve frempantsætningen annulleret. At pantsætningen er personlig, behøver ikke fremgå skriftligt af aftalen, men kan fremgå af omstændighederne som en stiltiende aftale. Dette er tilfældet, hvis der pantsættes aktiver af personlig betydning for pantsætteren. Et eksempel kan være et maleri, som forestiller et af pantsætterens familiemedlemmer.²⁰ Hvis pantsætningsaftalen er skriftlig, bør et forbud mod frempantsætning ikke blot aftales mundtligt, men fremgå direkte af den skriftlige aftale. I modsat fald risikerer pantsætteren, at forbuddet mod frempantsætning fortrænges, jf. princippet i aftalelovens § 34, hvorefter det ikke kan gøres gældende mod en frempanthaver i god tro.

19. Jf. *Peter Mortensen*: Indledning til tingsretten s. 67.

20. Jf. *Vagn Carstensen* og *Thomas Rørdam*: Pant s. 309.

Det samme resultat kommer frem ved underpantsætning ved et negotiabelt løsørepantebrev. Som udgangspunkt er et løsørepantebrev ikke negotiabelt. Det kan imidlertid ved markering i løsørepantebrevet bestemmes, at dette er negotiabelt, jf. bet. 1471/2006 (om digital tinglysning) s. 186. Herefter gælder tinglysningslovens §§ 27 a-31, jf. § 47, stk. 7 (§ 42 g, stk. 3/§ 42 m, stk. 2). Det følger af tinglysningslovens § 27 a, stk. 1, at pantsætterens svage indsigelse fortrænges i overensstemmelse med gældslovens § 15, stk. 1. Herved vil en mundtligt aftalt begrænsning i retten til at overdrage pantebrevet blive fortrængt af frempanthaveren, hvis denne hverken var eller burde være bekendt med det mellem pantsætteren og panthaveren aftalte forbud mod frempantsætning.

2.4 Håndpanteret

2.4.1 Begreb

Håndpant er en klassisk sikkerhedsform. Som det ligger i ordet, er meningen, at panthaveren har rådigheden over den pantsatte genstand. Panthaveren har genstanden i hånden. Håndpant er på grund af indførelsen af virksomhedspant noget på retur i pengeinstitutternes finansiering. Håndpant benyttes imidlertid fortsat af transportører. Håndpant er således aftalt i standardbetingelsessættet NSAB § 14, stk. 1.

Set i et historisk perspektiv har håndpanteret i løsøre især været anvendt som sikkerhedsmæssigt grundlag for lån hos pantelånere. Ud over Assistenshuset i København fandtes der før i tiden professionelle pantelånere, der gav lån mod håndpanteret i løsøre, for eksempel smykker og beklædningsgenstande. Behovet for lån af denne type har i mange år været yderst behersket. Assistenshuset blev nedlagt i 1974. Pantelånevirkosomhed i traditionel forstand har i en lang periode været et dødt erhverv. Noget tyder dog på, at erhvervet oplever en renaissance, jf. nærmere herom og om den nærmere regulering *Lars Henrik Gam Madsen* J 2015.212 ff.

Det siger sig selv, at kravet om rådighedsberøvelse bevirker, at håndpanteret i løsøre ikke kan spille en central rolle i erhvervsfinansiering. Håndpanteret i driftsmidler kan således helt lades ude af betragtning. Dette ville således føre til, at virksomheden måtte tåle ikke at kunne anvende sine driftsmidler.